

Вячеслав Корнієнко

З ЛИСТУВАННЯ НИКОДИМА КОНДАКОВА З ТИМОФІЄМ ФЛОРИНСЬКИМ

У біографічних нарисах “Спогади та думи” Н. Кондаков не згадує багатьох осіб, з якими йому доводилось підтримувати наукове спілкування. Особливо це стосується київських вчених, з якими, як свідчить дослідження епістолярних пам’яток, відомий візантиніст підтримував доволі тісні дружні контакти. Щоправда, обмежений обсяг збереженого листування не дозволяє повною мірою окреслити особливості та хронологічні межі цих відносин, висвітлюючи лише окремі епізоди перетину наукових інтересів дослідників. Однак вже сам цей факт наявності цих листів дозволяє з’ясувати окремі моменти біографії Н. Кондакова. Один з них – спілкування з філологом-славістом, візантологом, професором університету св. Володимира Тимофієм Дмитровичем Флоринським (1854–1919)¹, що засвідчено двома листами, які публікуються нижче.

Обидва вони відносяться до петербурзького періоду життя Кондакова, однак сама тематика цих листів свідчить про давні дружні стосунки між обома вченими, знайомство з родинами. Достеменно шляхи перетину Кондакова та Флоринського засвідчені участю останнього у VI Археологічному з’їзді в Одесі 1884 р., підготовкою якого займався сам Никодим Павлович². Тимофій Дмитрович запропонував до розгляду на засіданнях з’їзду питання з болгаристики: “Де кілька зауважень та міркувань з приводу археологічних розшуків у Болгарії”³, а також зробив доповіді “Про одну нововиявлену Болгарську пам’ятку XIV ст.” та “Про одну невидану Болгарську пам’ятку XIV ст.”⁴

З того часу, вочевидь, спілкування між обома вченими не припинялось. Як засвідчують листи, між ними відбувався обмін літературою, останніми новинами. Окрім того, лист засвідує участь Кондакова у роботах Петербурзького Товариства слов’янської взаємності, де він керував відділом слов’янознавства, що займалося питанням друку наукових праць із загальних питань слов’янознавства. Ця віха діяльності Кондакова

¹ Див.: Т.О. Щербань, *Тимофій Дмитрович Флоринський: 1854–1919*, Київ 2004, 200 с.

² А.В. Шаманаєв, *Н.П. Кондаков и VI археологический съезд в Одессе (1884)*, Научные ведомости БелГУ, Серия: История. Политология. Экономика. Информатика 1 (2011) 71–76.

³ *Вопросы, предложенные к обсуждению на съезде*, Труды VI Археологического съезда в Одессе (1884 г.), Том 1, Одесса 1886, с. XXIV.

⁴ *Перечень рефератов, прочитанных на VI Археологическом съезде, по отделениям*, Труды VI Археологического съезда в Одессе (1884 г.), Том 1, Одесса 1886, с. LXVI.

наразі не знайшла відображення у біографічних нарисах, що присвячені відомому візантиністу. Тож, як бачимо, навіть невеликі епістолярії дозволяють уточнити деякі моменти його життя.

* * *

Листи Никодима Кондакова до Тимофія Флоринського зберігаються у фонді листування (ф. III) Інституту рукопису Національної бібліотеки України ім. В. Вернадського. Друкуються мовою оригіналу сучасним правописом.

1. *Н. Кондаков – Т. Флоринському, Санкт-Петербург – Київ, 4 березня 1909 р.*

[Санкт-Петербург], 4 марта 1909 года.

Многоуважаемый Тимофей Дмитриевич.

В Петербурге устроилось в последнее время Общество славянской взаимности⁵, под председательством Хомякова⁶, а в Обществе открыт отдел славяноведения, руководство которым на первых, по крайней мере, порах, за отсутствием действительно компетентных лиц, мне пришлось взять на себя. Затем, в заседаниях Отдела решено было приступить к изданию практических и кратких руководств для содействия целям общества. Так предложено под редакцию А.И. Соболевского⁷ издать русско-чешские разговоры, далее⁸ справочный библиографический листок по славяноведению, сербскую хрестоматию и также, по моему предложению, краткое обозрение славянских племен. При этом я указал Отделу, что было бы особенно желательно, если только это возможно, использовать для этой цели Ваше сочинение: “Славянское племя”⁹. Не найдете ли Вы поэтому возможным или сократить самолично это Ваше сочинение для издания его в виде краткого руководства, или разрешить нам выполнить это сокращение через кого-либо (в случае нужды я не прочь сам взяться за подобную задачу). К такому краткому изложению Вашей книги должна быть, конечно, приложена и уменьшенная карта, хотя ее желательно было бы выполнить в обыкновенной проекции, не в Менделеевской. При этом, для краткости, быть может, ограничиться только Европейской Россией.

⁵ Наукове товариство у Російській імперії. Утворене 30 грудня 1908 р., точна дата ліквідації невідома. Останні відомості про діяльність відносяться до 1917 р.

⁶ Хомяков, Микола Олексійович (1850–1925) – російський державний діяч, депутат Державної думи II, III та IV скликань, перший голова Думи III скликання (1907–1910).

⁷ Соболевський, Олексій Іванович (1856–1929) – лінгвіст, палеограф, історик літератури, славіст, член-кореспондент (з 1893), згодом – дійсний член (з 1900) Петербурзької академії наук.

⁸ Слово “далее” написане від руки Н. Кондаковим.

⁹ Т.Д. Флоринський, *Славянское племя. Статистико-этнографический обзор современного славянства (с приложением 2-х этнографических карт)*, Киев 1907.

Впрочем, все это зависит исключительно от Вас, и я очень просил бы Вас уведомить меня кратко: можете ли Вы согласиться в принципе на исполнение этой нашей просьбы, причем я очень просил бы Вас ответить мне кратко теперь же, так как 15 марта я уезжаю на два месяца.

Низкий поклон Вашей супруге.

С истинным уважением

Ваш Н. Кондаков¹⁰.

ІР НБУВ, ф. III, од. зб. 20147, арк. 1–2, машинопис.

2. Н. Кондаков – Т. Флоринському, Ялта – Київ, 5 вересня 1911 р.

Ялта, 1 сент[ября] 1911.

Многоуважаемый Тимофей Дмитриевич.

Благодарю Вас за присылку удивительной карты зап[адного] славянства¹¹, которую получил уже с неделю, и извиняюсь, что о том не известил Вас точчас. Дело в том, что эту неделю у нас в доме была суматоха: женился наш младший сын Петр¹² и водворился у нас на жительство.

Кстати, и у Вас было вероятно тоже непокойно, по случаю происшедшего.

Вы, конечно, были на спектакле, и, может быть, даже видели¹³. Какое было впечатление, о том можно себе представить.

Неужели, действительно правда, что Богров был прикосновенен к охране?¹⁴

Наши Вам кланяются. Ялта ожидает приезда, а я в нем сомневаюсь.

Ваш Н. Кондаков.

ІР НБУВ, ф. III, од. зб. 20148, арк. 1, 2, автограф.

¹⁰ Слова “с истинным уважением Ваш Н. Кондаков” написані від руки.

¹¹ Т.Д. Флоринский, *Этнографическая карта Западного славянства и Западной Руси. Приложение. Объяснения. Источники и пособия. Статистические данные. Поправки*, Киев 1911.

¹² Кондаков, Петро Никодимович (1886–1919) – офіцер білогвардійської Північної армії.

¹³ Мовиться про вбивство 1 вересня 1911 р. у Києві в міському театрі під час спектаклю “Казка про царя Салтана” прем’єр-міністра (з 1906 р.) Російської імперії Петра Аркадійовича Столипіна (1862–1911), застреленого анархістом Дмитром Григоровичем Богровим (1887–1911). Столипіна було смертельно поранено, він помер у лікарні 5 вересня 1911 р.

¹⁴ Д. Богров був таємним інформатором охоранки, агентурне прізвище – Алєнський. У серпні 1911 р. перед приїздом імператора Миколи II до Києва повідомив про підготовку замаху на одного з сановників. 1 вересня 1911 р. за перепусткою, виданою начальником Київського охоронного відділення (1907–1911) Миколою Миколайовичем Кулябко (1873–1920), пройшов до приміщення театру та в антракті смертельно поранив П. Столипіна.